

รายงานพันธกิจ

ของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

สรุปรายงาน สำหรับผู้บริหาร

ความเป็นมาของการปฏิรูปการศึกษาไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติ มาตรา ๒๖๑ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ให้มีหน้าที่ทำการศึกษาค้นคว้าข้อเสนอแนะ และยกร่างกฎหมายที่จำเป็น โดยให้มีวาระการดำเนินงาน ๒ ปี

คณะกรรมการอิสระฯ ได้ทำการศึกษาจากข้อมูลต่างๆ ทั้งรายงานของสภาพัฒนาการศึกษาระดับประเทศ สถาบันเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ สถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และรายงานผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งได้ศึกษาข้อเท็จจริงจากสถานศึกษาในระดับต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหา ต้นตอของปัญหา และจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นำเสนอรัฐบาล ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบแล้ว คณะกรรมการอิสระฯ ได้ยกร่างกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ซึ่งเป็นการถอดหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญออกมาเป็นธรรมนูญด้านการศึกษา นำเสนอรัฐบาลไปแล้ว ทั้งยังได้ยกร่างกฎหมายลำดับรองที่เห็นว่าจำเป็นอย่างเร่งด่วน คือ พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ นำเสนอรัฐบาล และได้ผ่านขั้นตอนจนประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้ว

คณะกรรมการอิสระฯ ได้จัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาไว้เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อไป

ตอนที่ ๑ ทุ่ข้ การศึษาไทย: วิกฤติที่ไม่ตระหนัก

การศึษาของคณะกรรมการอิสระฯ ได้พบข้อมูลและหลักฐานยืนยันว่า การศึษาของไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาพวิกฤติอย่างร้ายแรง สลับซับซ้อนและฝังลึก ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข มากกว่าที่ปรากฏชัดเจนและรับทราบอยู่ในสังคม พอจะแยกได้เป็น ๔ ประการ ได้แก่

๑. คุณภาพการศึษาไทย

๑.๑ คุณภาพการศึษาต่ำไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ภายในประเทศ หลักสูตรแกนกลางการศึษาของไทยได้เน้นเนื้อหาสาระที่เรียนด้วยการท่องจำ ซึ่งเป็นเกณฑ์คุณภาพที่ต่ำอยู่แล้ว แต่ผลการสอบของนักเรียนทั้งระดับชั้น ป.๓, ป.๖, ม.๓ และ ม.๖ นักเรียนส่วนใหญ่สอบตก โดยได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๕๐

๑.๒ คุณภาพการศึษาไทยอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบมาตรฐานสากล ผลการสอบ PISA และ TIMSS สมรรถนะด้านภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยส่วนใหญ่ต่ำกว่ามาตรฐานสากลอย่างมาก ผู้ที่จบการศึษาภาคบังคับยังเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ

๑.๓ ความสามารถทางภาษาอังกฤษของคนไทยต่ำมาก ผลการสอบ TOEFL ของคนไทยต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างประเทศ และต่ำกว่าประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

๑.๔ การพัฒนาเด็กปฐมวัยของไทยยังขาดประสิทธิภาพในการบูรณาการและด้อยคุณภาพ ความเข้าใจ ความสนใจและการลงทุนในการศึษาสำหรับเด็กช่วงวัยนี้ยังไม่เพียงพอ ทั้งที่พัฒนาการในช่วงวัยนี้มีความสำคัญต่อการศึษาในระดับสูงขึ้นไปและคุณภาพชีวิตในอนาคต

๑.๕ การศึษาภาษาไทยด้อยคุณภาพ ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการอ่านออกเขียนได้

๑.๖ คุณภาพของการศึษาในระดับมัธยมต้นในโรงเรียนขยายโอกาสต่ำ โครงการนี้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ ยังมีปัญหาคุณภาพการศึษาต่ำอย่างมาก

๑.๗ ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนยังล้าสมัย

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑ คุณภาพการศึษาไทย

๒. ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา

๒.๑ ความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา เด็กในประเทศไทยมากกว่า ๔ ล้านคน ยังเข้าไม่ถึงการศึกษา หรือหลุดออกจากการศึกษาในระบบด้วยสาเหตุต่างๆ แม้ว่ารัฐจะให้การอุดหนุนอยู่มากแล้ว

๒.๒ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความแตกต่างในคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ห่างไกล และสำหรับเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน หวังจะให้การศึกษาช่วยให้ลูกหลานได้รับการศึกษาสูงขึ้นและหลุดพ้นจากความยากจน แต่คุณภาพการศึกษาที่ได้รับไม่ดี ทำให้ติดอยู่ในกับดักของความยากจนข้ามชั่วคน

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๒ ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา

๓. ความสามารถในการแข่งขันของชาติ และของประเทศไทย

๓.๑ ความสามารถในการแข่งขันของชาติอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็น ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของชาติ ในพ.ศ. ๒๕๖๑ ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๒ โดยถูกประเทศมาเลเซีย ไต้หวัน ฮังการี และหลายประเทศแซงไป ทั้งนี้ ปัจจัยที่ใช้วัดความสามารถในการแข่งขันนั้น บางอย่างประเทศไทยเป็นที่ ๔ และที่ ๖ ของโลก แต่การศึกษาได้เป็นที่ ๕๖ ของโลก จึงกล่าวได้ว่า สภาพการศึกษาเป็นปัจจัยถ่วงความสามารถในการแข่งขันของชาติ

๓.๒ การอาชีวศึกษาไม่สามารถสร้างความสามารถของกำลังแรงงานของชาติ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สู่เป้าหมายประเทศไทย ๔.๐ ค่านิยมในสังคมและการอาชีวศึกษา จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องรีบแก้ไข

๓.๓ ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าที่พึงจะเป็น แม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการขยายโอกาสและการกระจายอุดมศึกษาไปอย่างมาก แต่อุดมศึกษายังติดกับดักเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต สาขาวิชาที่จบการศึกษา บทบาทในการวิจัย นวัตกรรม และการทำประโยชน์ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ในการสนองความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๓ ความสามารถในการแข่งขัน

๔. การด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการระบบการศึกษา

๔.๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของไทยต่ำ แม้จะใช้จ่ายในการลงทุนสูง จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ของผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงของการศึกษากับระดับที่แต่ละประเทศใช้ไปในการศึกษาต่อหัวของประชากร ปรากฏว่าประเทศไทยใช้เงินไปไม่น้อยแต่ได้ผลคุณภาพต่ำ ต่างจากประเทศเวียดนามที่ใช้เงินน้อยกว่าประเทศไทย แต่ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมาก เช่นเดียวกับประเทศไต้หวันที่ได้ผลดีมาก แม้จะใช้เงินระดับใกล้เคียงกับประเทศไทย

๔.๒ ประเทศไทยลงทุนในการศึกษาในระดับสูง รัฐบาลจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษามากกว่าด้านอื่นๆ หรือราวร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณแผ่นดินแต่ละปี หรือกล่าวอีกมุมหนึ่งได้ว่าประเทศไทยใช้เงินในการศึกษาราวร้อยละ ๔.๖ ของรายได้ประชาชาติ

๔.๓ ปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณการศึกษาด้อยประสิทธิภาพ เช่นการจัดสรรงบประมาณอาศัยข้อมูลที่ไม่แม่นยำและไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้มีการจ่ายเงินเกินกว่าที่ควร การจัดสรรงบประมาณมักเป็นไปตามนโยบายที่ปรับเปลี่ยนบ่อย และการติดตามประเมินผลไม่ดีพอ

๔.๔ ปัญหาการบริหารจัดการเกี่ยวกับครู การผลิตครูไม่ตรงกับความต้องการของชาติ ยังขาดการวางแผนมหภาค มีผลให้มีปัญหาครูว่างงาน และครูไม่ตรงกับงานที่จำเป็น การคัดกรองครูสำหรับให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และการบรรจุเข้าทำงานมีผลให้บัณฑิตครูว่างงานหรือทำงานต่ำกว่าวุฒิจำนวนมาก กระบวนการได้วิทยฐานะไม่สามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์การทำงานของครู

๔.๕ ปัญหาการเรียนการสอนที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก การวางหลักสูตรแกนกลางบนฐานเนื้อหาสาระ ในรายละเอียดที่กำหนดในหนังสือตำราตามชั้นปีการศึกษาทำให้การศึกษาต้องใช้การท่องจำที่อาศัยการประเมินตามเนื้อหาสาระ ใช้มาหลายสิบปี ในขณะที่วิชาการด้านการศึกษาปรับเปลี่ยนไปมาก แต่ส่วนนี้ของไทยยังปรับน้อย

๔.๖ อุปสงค์ของการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในโลกได้เน้นการศึกษาอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต แต่ระบบการศึกษาไทยยังเน้นที่การศึกษาตามระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่

๔.๗ ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดการกระจายการศึกษาออกไปในทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ ยังไม่ได้จัดการให้มีคุณภาพที่ดีอย่างเพียงพอ และแก้ปัญหาด้วยนโยบายการปิดโรงเรียน ที่หลายแห่งไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน

๔.๘ ปัญหาจากการขาดข้อมูลที่ดีในการบริหารจัดการการศึกษา ระบบข้อมูลทางการศึกษาไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้การวางแผนนโยบายและการบริหารจัดการด้อยประสิทธิภาพ

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๔ การด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการการศึกษา

ตอนที่ ๒ สมุทัย ต้นตอสาเหตุของปัญหาการศึกษาไทย

๑. หลักคิด และค่านิยมของสังคมที่เกี่ยวกับการศึกษา โครงสร้างของระบบ และการบริหารจัดการระบบการศึกษา ไม่เหมาะสม ทำให้ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ หลักคิดและค่านิยมที่เน้นใบปริญญาและใบรับรองการจบการศึกษาแต่ละเรื่องหรือแต่ละชั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงของการศึกษา คือ สมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพของผู้เรียน หลักคิดที่เน้นให้การศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐทั้งหมด ไม่เป็นความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครอง และภาคส่วนอื่นของสังคม และหลักคิดที่เน้นการสอนที่ได้ทำไปแล้วมากกว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ตรงเป้า ล้วนเป็นปัญหาพื้นฐานของข้อด้อยในระบบการศึกษาไทย

๒. ปัญหาคุณภาพการศึกษาเป็นผลที่เริ่มจากคุณภาพของการศึกษาตั้งแต่ช่วงอายุเริ่มต้น และส่งผลต่อเนื่องไปสู่การศึกษาระดับสูงขึ้นไปทั้งระบบ สังคมไทยยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทางสมองของเด็กในช่วงวัยตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนถึงอายุ ๖ ขวบ ซึ่งมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชัดเจนว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการศึกษาระดับสูงขึ้นไป และคุณภาพชีวิตเมื่อเติบโตขึ้น การลงทุนและการดำเนินการสำหรับเด็กปฐมวัยต้องปรับให้ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน

๓. การบริหารจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงและการด้อยคุณภาพการศึกษา ยังไม่ครอบคลุมถึงผู้ที่ไม่ได้เข้าเรียนและผู้ที่หลุดออกไปจากระบบก่อนกำหนดอีกหลายล้านคน แม้จะมีมาตรการช่วยเหลืออยู่แล้ว ผู้รับผิดชอบ และสังคมยังรับสภาพความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับโดยดุษณี และไม่ตระหนักถึงผลเสียอย่างร้ายแรงต่อระบบการศึกษา ต่อการพัฒนา และต่อความมั่นคงของชาติ

๔. การบริหารจัดการศึกษา

การขาดความต่อเนื่องของนโยบายและแผนงานเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศในระยะยาว รวมถึงปัญหาประสิทธิผลของการขับเคลื่อน และถ่ายทอดแผนการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง ในวงรอบของการจัดทำแผนต่อไป

การบริหารจัดการโรงเรียนขาดความคล่องตัว และประสิทธิภาพ จนเป็นเหตุให้เกิดการด้อยคุณภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตลอดจนความสามารถในการแข่งขัน ปัญหาต่างๆ ของการศึกษาไทยจำนวนมากไม่น้อยที่มีสาเหตุและสามารถแก้ได้ด้วยการปรับระบบบริหารจัดการด้วยการเน้นความสำคัญของหน่วยผลิตที่แท้จริงของการศึกษา คือ นักเรียน ครู และโรงเรียน แทนการสั่งการจากหน่วยบังคับบัญชา ต้องคืนศรัทธาไปยังนักเรียน ครูและโรงเรียน

การอาชีวศึกษาของไทยไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในด้านทักษะ และสาขาวิชา ตลอดจนไม่ได้ปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านการทำงาน ธุรกิจ อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และสังคม หลักคิดของสังคมต่อการอาชีวศึกษายังเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องแก้ไข

การอุดมศึกษาของไทยจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป ให้มีเสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งต้องควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งในการสร้างนักวิชาการระดับสูง การวิจัย และนวัตกรรมที่สนองความจำเป็นของชาติ และการร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม ต้องสร้างความตระหนักถึงปัญหาให้เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้รู้สึกพึงพอใจกับสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ให้ได้

๕. การบริหารจัดการเกี่ยวกับครู มีกลไกที่ไม่เอื้อให้ครูทำการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ครูใช้เวลาและพลังงานไปไม่น้อยในงานอื่นนอกหน้าที่ในการสอน และสร้างสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบการผลิตครู การใช้งานครู การพัฒนาครู และการส่งเสริมวิชาชีพครูที่เหมาะสมจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา

ครูยังขาดบุคลากรช่วยในด้านต่างๆ ศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูป ด้วยการช่วยชี้แนะ พัฒนาทักษะความรู้ และสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของครู แต่ในปัจจุบันศึกษานิเทศก์ไม่สามารถปฏิบัติงานในภารกิจหลักได้อย่างเต็มที่

๖. การเรียนการสอน หลักสูตร และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาล้าสมัย ไม่ทันโลก การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการในการศึกษาภายใต้ความหืดและความเฉื่อยสูงจนปรับไม่ทันกับพัฒนาการในโลก ข้อจำกัดต่างๆ ในระบบมีมากจนยากแก่การแก้ไข ความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนมักเป็นส่วนย่อยและไม่เกิดผลกว้างขวางเพียงพอ

๗. การศึกษาของไทยยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่ ปฏิวัติจิทัศที่เกิดขึ้นในโลกเป็นโอกาสและช่องทางสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา แก่ปัญหาต่างๆ ทั้งคุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความสามารถในการแข่งขัน และการบริหารจัดการ แต่การศึกษาไทยยังปรับใช้อย่างจำกัดในปัจจุบัน

ตอนที่ ๓ นิโรธ แนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไทย

ขณะนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นโยบายของรัฐบาล และความคิดเห็นของสังคม ล้วนเป็นความมุ่งมั่นของสังคมที่จะให้การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้เป็ผลสำเร็จให้ได้ ตัวอย่างของการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ของการศึกษาที่ได้ผลก็มีอยู่มากน้อยแต่กระจัดกระจาย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในโลกด้านสมรรถนะของมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่ต่างไปจากเดิม และการปฏิวัติดิจิทัล เป็นโอกาสให้ การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้เป็นไปได้

การปฏิรูปการศึกษาของไทยครั้งใหญ่ได้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในหลายด้าน แต่เมื่อถึง พ.ศ. ๒๕๖๐ การปฏิรูปการศึกษายังไม่สำเร็จ จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้ง ในระยะเวลา ๑๘ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ถดถอยไปไม่น้อยในวงการศึกษานานาชาติ และในด้านเศรษฐกิจ ก็ถูกประเทศอื่นๆ แซงไปในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของชาติ

การปฏิรูปการศึกษาจะให้สำเร็จต้องเกิดจากความร่วมมือกันของทุกฝ่ายในทุกภาคส่วนของสังคม โดยต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกัน เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มีนโยบายที่มั่นคง ต่อเนื่องระยะเวลานานเพียงพอ

หากการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ไม่สำเร็จ อีกสิบปีข้างหน้า ประเทศไทยจะมีสภาพ และสถานะเช่นไร

“การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้จึงไม่สำเร็จไม่ได้”

ตอนที่ ๔ มรรค แผนปฏิรูปการศึกษาไทย

วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา

๑. ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา (enhancing quality of education)

โดยครอบคลุมด้านต่อไปนี้

๑.๑ ผลลัพธ์ทางการศึกษาและการเรียนรู้ (learning outcomes) ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติที่ถูกต้อง และรู้จักดูแลสุขภาพ เพื่อการจัดการในเรื่องการดำรงชีวิตของตนเองและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๔ วรรค ๔

๑.๒ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ครุมี จิตวิญญาณของความเป็นครู

๑.๓ หลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ (educational core processes) ที่ยืดหยุ่น หลากหลาย ถูกต้อง ทันสมัย ทันเวลา และมุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมทางสังคมที่ถูกต้อง

๑.๔ สถานศึกษาและระบบสนับสนุน (educational institutions and support systems) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของการจัดการศึกษา ตลอดจนทรัพยากรด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ งบประมาณและเทคโนโลยี

๒. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reducing disparity in education) เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (equity in education) ประกอบด้วย

๒.๑ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access)

๒.๒ โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการเรียนรู้พัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education)

๒.๓ โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (equity in benefiting from aptitude-based quality of education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

๓. มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (leveraging excellence and competitiveness) หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง ความเป็นผู้นำ ริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และการผลิตนักวิจัยและนักเทคโนโลยีขั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่นๆ ทั่วโลก สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งสถาบันการศึกษาของไทยและระบบการศึกษาไทยต้องได้รับการยอมรับว่าเทียบเคียงได้กับประเทศชั้นนำอื่นๆ

๔. ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล (improve Efficiency, agility and good governance) โดยเฉพาะการส่งเสริมและสร้างสมดุลของความคุ้มค่า ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้ ระบบการศึกษาของประเทศไทยที่มีธรรมาภิบาลจะเอื้อต่อการบรรลุต่อวัตถุประสงค์ข้อ ๑-๓ ข้างต้นอย่างครอบคลุมและสมดุล (balanced and inclusive achievement)

ทั้งนี้ การศึกษาที่จะได้รับการปฏิรูปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ จะครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต มิได้จำกัดเฉพาะการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับเท่านั้น

เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยที่ควรสำเร็จเมื่อครบ ๑๐ ปี

๑. คุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้ระดับสากล
๒. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษากลายเป็นความแตกต่างที่ทุกคนได้รับโอกาสให้สามารถสร้างความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน
๓. การศึกษาของไทยทั้งระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของชาติได้
๔. ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพและผลิตภาพตามที่พึงจะเป็น

แผนการปฏิรูปการศึกษา

ได้จัดทำเป็น ๗ เรื่อง และจำแนกในรายละเอียดเป็นประเด็นการปฏิรูปได้ ๒๙ ประเด็น

เรื่องที่ ๑ : การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และกฎหมายลำดับรอง

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๑ : การมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. และมีการทบทวน จัดทำ แก้ไข และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การปฏิรูปการศึกษาต้องเป็นการแก้ไขใหญ่ที่ต้นตอของสาเหตุ มิใช่การแก้ตามปัญหาที่เห็นเฉพาะหน้า โดยปรับแก้ทั้งหลักคิดและค่านิยมหลัก รวมทั้งแก้ปัญหาลึก เช่น การขาดเอกภาพและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ การขาดการพัฒนาที่ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และการสร้างผลสัมฤทธิ์ให้ได้ภายใต้ความแตกต่างทางภูมิสังคมและความหลากหลายของปัญหา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ ที่ถ่ายทอดหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญออกมา และออกกฎหมายลำดับรองที่จำเป็นโดยเร่งด่วน ตลอดจนมีการปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็นอื่นๆ ต่อไป กฎหมายเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักคิดใหม่

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๒ : การสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนเพื่อการจัดการศึกษา

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการหรือสนับสนุนการศึกษาต้องเพิ่มขึ้นจากในปัจจุบัน เป็นการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และรับผิดชอบการศึกษาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ มีอาจยกให้ผู้อื่นได้ทั้งหมด เช่น การดูแลเด็กเล็ก ซึ่งมีจำนวนหลายล้านคนกระจายอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศ และมีอาจใช้การเคลื่อนย้ายเด็กเล็กให้เดินทางออกจากพื้นที่ได้ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือกับครอบครัวของเด็ก และการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความจำเป็นเฉพาะของท้องถิ่น ในการนี้จำเป็นต้องปรับแก้กฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เอื้อต่อการทำหน้าที่

บทบาทของภาคเอกชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษารวมทั้งการจัดการศึกษาภาคเอกชน ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ และการจัดการที่มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า ซึ่งหากการจัดสรรเงินอุดหนุนผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชนในอัตราที่เหมาะสมมีความจำเป็นต่อการรักษาสมดุลของความร่วมมือในการจัดการศึกษาโดยรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน นอกจากนั้นอาจใช้ข้อได้เปรียบของภาคเอกชนที่มีความคล่องตัว ประสิทธิภาพ ทำให้สามารถบุกเบิกสร้างความก้าวหน้าใหม่ในการบริหารและจัดการศึกษาได้ดังตัวอย่างเช่น โครงการโรงเรียนประชารัฐ และโครงการโรงเรียนร่วมพัฒนา

การประสานงานและความร่วมมือกันเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อสังคมร่วมกัน จำเป็นต้องปรับทั้งหลักเกณฑ์ และการปฏิบัติที่ต่างไปจากเดิม

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๓ : การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับการพัฒนาศักราชภาพคนตลอดช่วงชีวิต

การศึกษาในปัจจุบันและอนาคตต้องปรับไปเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ที่จบการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับจำเป็นต้องรับการศึกษาค่อยไปเพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมากและรวดเร็ว ในการปฏิบัติงานและการใช้ชีวิต ผู้ที่พลาดโอกาสในการศึกษาตามช่วงอายุของตน ต้องมีโอกาสดังเกิดขึ้นได้ใหม่เสมอ ทั้งผู้สูงวัยก็อาจได้รับการศึกษาให้คงความสามารถในการผลิตทางอาชีพและการรักษาคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาทุกระดับจึงต้องเอื้อให้เกิดโอกาสเพิ่มขึ้นจากเดิม พัฒนาการด้านดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มโอกาสดังกล่าว

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๔ : การทบทวนและปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ

การศึกษาของชาติมีแผนการศึกษาแห่งชาติ ๒๐ ปี อยู่แล้ว แต่ต้องมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ทั้งการแก้ปัญหาหลักของระบบการศึกษาที่มุ่งสร้างความก้าวหน้าให้ทันระบบการศึกษาสากล และสนองต่อการพัฒนาประเทศ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑.๕ : การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ

การสร้างเอกภาพของระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหลายกระทรวง ต้องมีองค์กรระดับสูงช่วยในการวางนโยบายและประสานงานให้สอดคล้องสนับสนุนกัน ในกรณีนี้ จำเป็นต้องมีส่วนเลขาธุการกิจที่มีสมรรถนะสูง สามารถจัดการการนำข้อมูลไปสู่การวางนโยบาย และการกำกับนโยบาย รวมทั้งการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา

เรื่องที่ ๒ : การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ประกาศใช้แล้ว จึงต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๑ : การพัฒนาระบบการดูแล พัฒนา และจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย

คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องมีส่วนเลขาธุการกิจที่มีสมรรถนะในการกำหนดนโยบาย การวางเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ การพัฒนากำลังคน การประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ที่ทำหน้าที่จัดบริการ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ

การพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และอนุบาลศึกษา ที่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ ที่จัดบริการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และกระทรวงศึกษาธิการ ต้องได้รับการสนับสนุนและการประสานงานให้ได้คุณภาพตามที่จำเป็น

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒.๒ : การสื่อสารสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สื่อมวลชนต้องช่วยในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความจำเป็นต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบของครอบครัวและชุมชนในการบริหารเด็กเล็ก

รายละเอียดข้อมูล ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๖ ความสำคัญและความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เรื่องที่ ๓ การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา และสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) แล้ว

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๑ : การดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การจัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดผลตามเป้าประสงค์ต้องอาศัยระบบที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับได้ ทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งการช่วยเหลือผู้ที่ขาดทุนให้สามารถได้รับการศึกษาตามความประสงค์และความถนัด รวมทั้งการแก้ปัญหาที่จุดวิกฤตเพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่นที่ยังเป็นปัญหา รวมทั้งการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ มาเสริม

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๒ : การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้การศึกษาต้องสนองต่อความจำเป็นของประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง บุคคลพิการต้องได้รับการจัดการศึกษาที่ต้องมีลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้นจากระบบทั่วไป และต้องมุ่งเน้นให้สามารถเรียนรู้และอยู่ในสังคมปกติได้อย่างเหมาะสม ส่วนบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในด้านใดก็ตาม ทั้งในด้านวิชาการ และด้านเฉพาะตามความถนัด ต้องได้โอกาสในการศึกษาตามความถนัดของตน บุคคลบางกลุ่มมีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่เคลื่อนย้ายที่อยู่บ่อยๆ บุคคลที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องได้รับการบริการการศึกษาที่แตกต่างจากระบบปกติ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓.๓ : การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล หรือในสถานศึกษาที่ต้องมีการยกระดับคุณภาพอย่างเร่งด่วน

ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลทุรกันดาร และสถานศึกษาจำนวนหนึ่งมีสภาพปัญหาเป็นการเฉพาะ ต้องได้รับการดูแล การสนับสนุนและกฎเกณฑ์ที่แตกต่างจากระบบปกติ จึงจะสามารถเกิดคุณภาพที่พึงประสงค์

การจัดสรรงบประมาณ การพัฒนาครู การจัดหลักสูตร และการจัดสภาพเพื่อการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้ระบบดิจิทัลช่วยเสริม และสิ่งจำเป็นอื่นๆ เป็นโอกาสให้สามารถสร้างคุณภาพได้

เรื่องที่ ๔ : การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๑ : การผลิตครู และการคัดกรองครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของประเทศ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู

การผลิตครูยังเป็นปัญหาการวางแผนมหภาค ทำให้ได้ครูที่ไม่ตรงตามความจำเป็นของประเทศ เนื่องจากการผลิตครูในปัจจุบัน มีผลให้เกิดบัณฑิตว่างงาน บัณฑิตที่ทำงานต่ำกว่าวุฒิ การขาดแคลนครู ในหลายกรณี รวมไปถึงการมีครูเกินในบางด้าน ดังนั้นการผลิตครูจึงต้องมีการวางแผนเป็นระบบตามความต้องการที่แท้จริงของประเทศ หลักสูตรการผลิตครู จะต้องเป็นหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะและจิตวิญญาณความเป็นครู

การคัดกรองครูเข้าสู่ตำแหน่งข้าราชการครูยังได้ครูจำนวนไม่น้อยที่ไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียน และมีความจำเป็นต้องใช้ครูอัตราจ้าง ครูจ้างเหมา และครูอาสาสมัครมาทำหน้าที่สอน โดยขาดความมั่นคงทางงานและชีวิต เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ด้อยคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นห่างไกล และโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นการคัดกรองครูจึงต้องมีระบบและมาตรฐานกลางในการคัดเลือกบุคคลที่จะประกอบวิชาชีพครู โดยคำนึงถึงความต้องการของโรงเรียนเป็นหลัก และให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกครูด้วย

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๒ : การพัฒนาวิชาชีพครู

กระบวนการในการพัฒนาวิชาชีพครูจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้ครูสามารถเจริญในวิชาชีพได้ สามารถมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เพื่อมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงในโลก ใช้เทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนได้ทันสมัย แก้ปัญหาที่ซับซ้อนเพิ่มขึ้นได้ สามารถใช้ประสบการณ์ช่วยครูใหม่ และร่วมมือกันในชุมชนวิชาชีพครู ยังผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพได้ตามช่วงวัย การพัฒนาครูจึงจำเป็นต้องมีระบบและรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้เกิดสมรรถนะตามความต้องการจำเป็นของครูและโรงเรียน

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๓ : เส้นทางวิชาชีพครู เพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า ได้รับ ค่าตอบแทน และสวัสดิการที่เหมาะสม

การปฏิบัติหน้าที่ครูต้องได้รับการปกป้องให้สามารถทำหน้าที่หลักในการสอนได้อย่างเต็มที่ สามารถทุ่มเทกับการเรียนรู้ของนักเรียนได้ โดยไม่ต้องรับงานอื่นๆ จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่หรือผู้มีความสามารถ เฉพาะด้าน เช่น งานธุรการ งานจิตวิทยาการศึกษา งานเทคโนโลยีทางการศึกษา

ค่าตอบแทนและสวัสดิการของครู อันเป็นปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตของครูเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะ ส่งผลถึงคุณภาพของงาน วิจัยฐานะ และบทบาทที่เหมาะสมของผู้มีวิทยฐานะ จะเป็นกลไกสำคัญในเส้นทาง วิชาชีพ

การขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และความจำเป็นต้องใช้ครูอัตราจ้างและครูจ้างเหมา เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๔ : การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพ การจัดการศึกษาในสถานศึกษา

การบริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามีลักษณะพิเศษ เหนือกว่าการบริหารโดยทั่วไป เพราะ คุณภาพของโรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู การใช้ครู ให้เหมาะสม รวมทั้งการสร้างสิ่งที่จำเป็นและสิ่งที่เอื้อต่อการเกิดคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ ด้านทักษะ เจตคติ และศักยภาพ ผู้บริหารการศึกษาจึงต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้นำที่สามารถสร้างความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ตลอดจนความสามารถในการ ปรับแก้ตามสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้ง สมรรถนะผู้บริหารการศึกษา และสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ไว้แล้ว

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔.๕ : องค์กรวิชาชีพครู และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบาทหน้าที่และอำนาจของคุรุสภา องค์กรค่า คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา (กคศ.) คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) ไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาการศึกษาภายใต้บริบทในปัจจุบัน

คุรุสภาเป็นองค์กรวิชาชีพครู ซึ่งควรเป็นหน้าที่ผู้ประกอบวิชาชีพพร้อมกันปกครองตนเอง เพื่อ ประโยชน์ของสังคมโดยรวม

คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้กำกับระบบบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งได้รับการมอบหมายให้สามารถจัดการเป็นพิเศษ แตกต่างไปจากข้าราชการพลเรือนทั่วไป มีหน้าที่เหมือนกับ สำนักงานข้าราชการพลเรือน (กพ.) กลไกนี้ต้องประสานอย่างใกล้ชิดกับความจำเป็นในระบบบริหารของ ราชการ ทั้งในส่วนกลาง และในส่วนภูมิภาค

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) เป็นกลไกพิเศษที่ให้การดูแล บำรุงครูและบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้สามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

มีความจำเป็นต้องปฏิรูปองค์กรเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมาย

เรื่องที่ ๕ : การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และนโยบายประเทศไทย ๔.๐ ของรัฐบาล ตลอดจนแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ต้องการปรับการศึกษาของชาติให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อมุ่งให้การศึกษาเป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจนสามารถแข่งขันได้กับนานาชาติ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๑ : การปรับหลักสูตรพร้อมกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ

เป็นที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า ในโลกปัจจุบันและอนาคต คนจำเป็นต้องมีความสามารถแตกต่างไปจากเดิม ข้อมูลเนื้อหาสาระความรู้หาได้ง่ายด้วยช่องทางต่างๆ คนจะต้องมีความสามารถที่จะเข้าไปหาความรู้ เลือกรับสิ่งที่เชื่อถือได้ และใช้ประโยชน์ได้ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกที่มีการปฏิวัติดิจิทัล ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นในเวลาอันสั้น

การศึกษาของไทยมีโอกาสที่จะข้ามระยะทางและเวลาได้ด้วยการเน้นการสร้างสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลักสูตรต้องปรับเปลี่ยนเป็นฐานสมรรถนะ แทนการใช้ฐานเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพให้เพิ่มขึ้นตามช่วงวัยตามความจำเป็นและความถนัดของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียนจากประสบการณ์และการลงมือกระทำในสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูปรับจากผู้เป็นแหล่งความรู้กลายเป็นผู้จัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ได้มีการพัฒนาเรื่องนี้โดยกำหนดรูปแบบตัวอย่างของสมรรถนะที่พึงประสงค์ทั้งของผู้เรียนตามระยะของช่วงวัย และสมรรถนะของครูผู้สอน

การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการประเมินความรู้มาเป็นการประเมินสมรรถนะ และสามารถกระทำได้ด้วยอาศัยปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสม

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑๒ หลักฐานและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๒ : การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ระบุไว้ชัดเจนว่าการศึกษาดำเนินการเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ อันเป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมที่มีอยู่ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาไทยได้มีมานานแล้ว แต่ได้รับการเน้นที่แตกต่างกันในระยะเวลาต่างๆ การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้จะต้องสร้างกระบวนการให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมที่มีผลเป็นรูปธรรม ด้วยกลยุทธ์ที่แตกต่างหลากหลายได้

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๓ : การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระดับชาติและระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ

สถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการปรับปรุงให้เกิดคุณภาพตามเป้าหมายของการศึกษา สำหรับผู้เรียนแต่ละคน และคุณภาพของสถานศึกษาโดยรวม อันเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการมุ่งสู่คุณภาพและความเป็นเลิศ ที่อาจมีความหลากหลายแตกต่างกันได้ตามความประสงค์และความถนัดของผู้เรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะ สำหรับผู้ที่จบการศึกษาตามช่วงวัยเพื่อยืนยันผลการศึกษาในแต่ละช่วงให้ได้ตามที่กำหนด ตลอดจนความสามารถที่มีเป็นพิเศษสำหรับเป็นเครื่องมือในการพิจารณาเลือกการงานอาชีพ หรือการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

การคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อ อันจำเป็นในการเกิดความสำเร็จของการศึกษาต่อไป จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้เป็นการวัดที่มีความแม่นยำตรงตามสมรรถนะ ทักษะและศักยภาพที่ต้องการ การดำเนินการเรื่องนี้สามารถจัดให้ได้ดีด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ การดำเนินการด้วยเครือข่ายที่หลายสถาบันร่วมมือกันอาจเป็นกลวิธีหนึ่งในการจัดการสำหรับสภาพที่มีปริมาณผู้รับการประเมินจำนวนมาก

การประเมินสถานศึกษา ตามกรอบคุณภาพสถานศึกษา อาจรวมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ที่จบการศึกษา แต่ต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นในการสร้างคุณภาพด้วย เช่น สภาพการนำและบริหารจัดการสถานศึกษา การจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยสนับสนุนการศึกษา การจัดการด้านความปลอดภัยและสวัสดิภาพของผู้เรียนและบุคลากร

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๔ : การพัฒนาระบบคุณภาพการศึกษา

สถาบันการศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาของผู้เรียนเพื่อให้ได้คุณภาพ การศึกษาตามเกณฑ์คุณลักษณะและสมรรถนะตามช่วงวัย เพื่อให้สามารถรับรู้และปรับปรุงคุณภาพ ตลอดระยะเวลาการศึกษา

การประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต้องจัดทำเพื่อเป็นการยืนยันผลสำเร็จของผู้ที่สำเร็จ การศึกษาเพื่อใช้ในการพิจารณาปรับปรุงสถาบันการศึกษาและในการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในกรณีนี้เป็นหน้าที่ของสถาบันที่ดำเนินการเป็นอิสระให้สามารถประเมินได้ถูกต้อง และเที่ยงธรรม ตลอดจน สามารถใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการประเมินช่วย

การประเมินสถาบันการศึกษาตามกรอบคุณภาพสถาบัน ซึ่งนอกเหนือจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนแล้ว ยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นด้วย เช่น คุณภาพผู้นำองค์กร คุณภาพของการบริหารจัดการ คุณภาพ ของสภาพแวดล้อมที่สร้างคุณลักษณะที่ประสงค์ และเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การคุ้มครองความปลอดภัยและ สวัสดิภาพของผู้เรียนและบุคลากร เป็นต้น

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๕ : ระบบความปลอดภัย และระบบสวัสดิภาพของผู้เรียน

ความปลอดภัยในสถานศึกษามีหลายมิติ ได้แก่ (๑) อุบัติเหตุ ที่เกิดได้ทั้งในการเดินทาง อาคารเรียน สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหา เครื่องเล่น อุปกรณ์การเรียน เครื่องมือเครื่องใช้ในโรงเรียนที่ขาด คุณภาพ (๒) ความรุนแรง ซึ่งอาจเป็นความรุนแรงที่เกิดจากผู้ปกครอง ครูต่อเด็ก และเด็กต่อเด็ก (๓) มลพิษ ในสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกโรงเรียน (๔) สิ่งปนเปื้อนในอาหาร อุปกรณ์ของใช้ในการจัดการเรียน การสอน และของเล่น และ (๕) ภัยพิบัติและโรคติดต่อ ในกรณีนี้จำเป็นต้องมีมาตรการที่เหมาะสม อาจต้องมี กฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานและวิธีการ ทั้งในการป้องกัน ฝ้าระวังและแก้ไข

ประเด็นปฏิรูปที่ ๕.๖ : การปฏิรูปอาชีวศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถใน การแข่งขันของประเทศ

การอาชีวศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยสร้างกำลังคนที่มีทักษะและมีฝีมือ ให้เพียงพอ และมีคุณภาพแก่ภาคธุรกิจ ภาคประกอบการต่างๆ ภาคอุตสาหกรรมและภาคสังคม โดยต้อง สามารถสนองความจำเป็นที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต รวมทั้งสามารถยกระดับความสามารถของแรงงาน ประจำการด้วยเช่นกัน ในกรณีนี้ ต้องมีการปฏิรูปอย่างขนานใหญ่ อันมีทั้งค่านิยมหลักของสังคมต่ออาชีวศึกษา ระบบการจัดการที่ทันสมัย การสร้างแรงจูงใจ และการลงทุนที่จำเป็น

ในการปฏิรูปจำเป็นต้องปลดข้อจำกัดต่างๆ ให้ภาคเอกชนมีบทบาทเต็มที่ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐในส่วนที่จำเป็นอย่างเพียงพอ

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑๐ การปรับโครงสร้างในระบบการศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๗ : การปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันประสิทธิภาพ และธรรมาภิบาลของระบบอุดมศึกษา

การอุดมศึกษาของไทยได้ขยายตัวอย่างมากทั้งในเชิงปริมาณและการกระจายการบริการการศึกษา จนสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้เต็มที่ รวมทั้งมีการวิจัยเป็นภารกิจด้วยแล้ว แต่การอุดมศึกษาของไทยยังติดอยู่ในกับดักด้านคุณภาพของการศึกษาและการใช้ประโยชน์จากการวิจัยและนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ ทั้งยังมีข้อจำกัดในการปรับเปลี่ยนให้สามารถแข่งขันได้ และช่วยในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของชาติ

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เป็นขั้นตอนสำคัญในการปฏิรูปอุดมศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕.๘ : การจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ (National Institute of Curriculum and Learning)

ในการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ และการปรับการเรียนรู้ไปเป็นเชิงรุกที่มุ่งให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับคนในอนาคต รวมทั้งการปรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้เหมาะสม และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความถนัดที่จำเป็นนั้น จำเป็นต้องมีการระดมผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาช่วยกัน และมีการจัดองค์กรในการดำเนินการให้มีความคล่องตัว และสมรรถนะสูง

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ได้กำหนดให้มีสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติด้วย

รายละเอียดข้อมูล และแหล่งอ้างอิง ปรากฏในรายงานเฉพาะเรื่องที่ ๙ การปฏิรูปการเรียนการสอนด้วยสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ

เรื่องที่ ๖ : การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา

ในการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นผลสำเร็จนั้น ต้องมุ่งปรับปรุงที่จุดศูนย์กลางของการดำเนินการในการผลิต ซึ่งคือสถานศึกษา หรือโรงเรียน ให้สามารถสร้างคุณภาพที่พึงประสงค์ให้ได้ โดยได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่จำเป็น และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๑ : สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งในด้านสมรรถนะ ทักษะ เจตคติ และศักยภาพที่จำเป็นตามช่วงวัยและความถนัดของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา อันจะเกิดขึ้นได้ด้วยความสามารถและสมรรถนะของครู จึงจำเป็นต้องมีศรัทธาต่อผู้เรียน และมีครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน และสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมและปัจจัยให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำเกณฑ์สมรรถนะครูไว้เป็นต้นแบบแล้ว การมีครูที่เพียงพอและเหมาะสม ตลอดจนมีมาตรการการพัฒนาและให้ความช่วยเหลือครูให้เกิดขวัญและกำลังใจจึงเป็นปัจจัยที่จำเป็น

ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูใหญ่ มีบทบาทและความรับผิดชอบอย่างมากต่อผลสำเร็จ ได้มีการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา และสมรรถนะของศึกษานิเทศก์ไว้เป็นต้นแบบแล้ว ความเป็นอิสระและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการโรงเรียน ทั้งในด้านบริหารวิชาการ บริหารงานบุคคล บริหารการเงิน และบริหารทั่วไป ด้วยการสนับสนุนของระบบที่เหนือขึ้นไปเป็นสมดุลงานที่ต้องเกิดขึ้น

คณะกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญในการส่งเสริมและกำกับกิจการของโรงเรียน โดยเน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์กรระดับจังหวัด หรือสมัชชาการศึกษาในระดับจังหวัดที่เป็นองค์กรภาคประชาสังคมจะมีส่วนช่วยได้มาก บทบาทของภาคเอกชนในลักษณะต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และจะมีต่อไป ได้แสดงให้เห็นถึงโอกาสที่จะเกิดความร่วมมือกัน

การปรับหลักสูตร การเรียนรู้และการประเมินผลไปสู่ฐานสมรรถนะ และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลต้องได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันอุดมศึกษา สถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ และต้นสังกัดของสถานศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๒ : พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ประกาศใช้แล้ว และมีพื้นที่นวัตกรรมได้รับการประกาศแล้วใน ๖ จังหวัด

ในการปฏิรูปที่มุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วประเทศ ที่มีความแตกต่างหลากหลาย จำเป็นต้องมีการดำเนินการและกลวิธีที่อาจแตกต่างกันได้ การจัดการในลักษณะพื้นที่นวัตกรรมที่นำแนวคิดและหลักการที่ได้พิจารณาแล้วว่าน่าจะเป็นผลดีออกไปใช้ในทางปฏิบัติจริง และมีการทดลองและปรับแก้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จะเป็นวิธีการสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทั้งประเทศ เมื่อได้ผลจากการใช้นวัตกรรมแล้ว จะได้ขยายตัวอย่างไปใช้ในที่อื่นๆ ต่อไป

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖.๓ : การปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการควรมีโครงสร้างที่มีเอกภาพ ตลอดจนการประสานงานเพื่อประสิทธิภาพของงาน การแบ่งแยกหน้าที่และอำนาจเพื่อรองรับรูปแบบใหม่ที่แยกความรับผิดชอบในด้านนโยบาย (Policy) ด้านกำกับดูแลส่งเสริม (Regulator) ด้านการสนับสนุนต่างๆ (Supporter) และด้านการดำเนินการหรือการปฏิบัติการ (Operator) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ สร้างธรรมาภิบาล รับผิดชอบต่อการสนับสนุนสถานศึกษา และมีบทบาท หน้าที่ และอำนาจสอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

เรื่องที่ ๗ : การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform)

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๑ : การปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ (Digital Learning Reform : National Institute of Curriculum and Learning)

การจัดตั้งดิจิทัลแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ (National Digital Learning Platform - NDLP) ที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยให้เป็นที่รวมของทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ในการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มสำหรับสร้างการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทุกระดับการศึกษา โดยเริ่มต้นเน้นการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์สำหรับประถมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นจุดหลักของคุณภาพการศึกษาก่อน แล้วขยายออกไปทั้งระบบการศึกษามีหน้าที่คิดสรร รวบรวม เชื่อมโยง (syndicate) และพัฒนาปรับปรุงสื่อและเทคโนโลยีคุณภาพอย่างเป็นระบบมุ่งเป้าหมายการนำไปใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และกระบวนการสอนที่มีความเป็นนวัตกรรมและสามารถปรับให้เหมาะสมตามความแตกต่างของผู้เรียนรวมทั้งการสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครู และของนักเรียน

ในระยะต่อไปอาจจัดให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมด้านการศึกษา

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๒ : ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Big Data for Education)

ระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา (Big data for education) ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน จริงจัง เป็นรูปธรรม โดยมีการวางแผน ดำเนินการและติดตามผลเพื่อทบทวนและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ตอบสนองความต้องการใช้ประโยชน์ของหน่วยปฏิบัติการต่างๆ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการผลการปฏิบัติงานด้วยข้อมูลในเรื่องต่างๆ และระดับต่างๆ ของระบบการศึกษา ที่สนับสนุนและบูรณาการกับการปฏิรูปการศึกษาในส่วนอื่นๆ

การใช้ Big Data ทางการศึกษา อาจขยายไปสู่เทคโนโลยีของกระบวนการจัดการศึกษา เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) การเรียนจากสภาพจำลองเสมือนจริง (simulation virtual reality and augmented reality) ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗.๓ : การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) ในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล (digital literacy) ความฉลาดรู้สารสนเทศ (information literacy) ความฉลาดรู้สื่อ (media literacy) เพื่อการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (learning how to learn) ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้กติกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต

ในโลกอนาคต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะขยายออกไปสู่ส่วนต่างๆ ของระบบการศึกษา ทั้งในการศึกษาโดยตรง และการสร้างสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ สมรรถนะอย่างหนึ่งของคนในปัจจุบันและอนาคตคือความสามารถในการเข้าถึงความรู้ ด้วยการค้นจากแหล่งที่เหมาะสม ความรู้ยังซ้อนกันอยู่เป็นระดับ จึงต้องมีความสามารถที่จะค้นหาลงลึกไปยังสิ่งที่ต้องการ การแสดงออกของบุคคล หรือการสื่อสารไปยังผู้อื่นก็เปลี่ยนไปจากเดิม เนื่องจากการสื่อสารด้วยมีเดียหลายอย่างผสมกัน มีสมรรถนะมากกว่าด้วยตัวอักษรอย่างเดียว รวมทั้งปัญญาประดิษฐ์ การบริหารจัดการทั้งข้อมูล ความรู้และองค์กร ก็เปลี่ยนแปลงไปโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ นโยบาย การปฏิบัติ และการประเมินผลสามารถตั้งอยู่บนฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องเชื่อถือได้ การผันแปรดิจิทัล (digital transformation) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการทั้งองค์กร การงานและชีวิตของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผันแปรดิจิทัลทางการศึกษา (digital transformation of education) ซึ่งต้องปรับสมรรถนะใหม่ในการศึกษา ในการสื่อสารและการเรียนรู้

ให้เกิดความฉลาดรู้ดิจิทัล (digital literacy) ความฉลาดรู้สารสนเทศ (information literacy) ความฉลาดรู้สื่อ (media literacy) เพื่อการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (learning how to learn)

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

๑. สร้างความตระหนักให้สังคมทุกภาคส่วนเห็นความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ และการมีส่วนร่วมในการปฏิรูป โดยตระหนักถึงความรุนแรงและหนักหน่วงของปัญหา ที่รัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนเห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติในอนาคต หากการปฏิรูปไม่สัมฤทธิ์ผล

๒. ผลักดันให้เกิดคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ คณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปโดยเร็ว รวมทั้งให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ปรับปรุงงานการศึกษาของชาติตามแนวทางและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา รวมทั้งเน้นการประสานงาน และการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความร่วมมือกัน โดยการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมายของการปฏิรูปอยู่ที่ผลสัมฤทธิ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นในสมรรถนะของผู้เรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และต่อสังคมโดยรวม ตลอดจนปรับการจัดสรรงบประมาณของชาติ และการเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเป็นธรรมและธรรมาภิบาล

๔. จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสามารถลดและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นอิสระ ที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๕. ผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนโรงเรียนในระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถสร้างความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด โดยบุกเบิกที่พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ และขยายผลออกไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ

๖. เร่งรัดการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๒

๗. จัดทำแผนการผลิตครู สภาพการทำงาน การพัฒนา และการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนครูให้เป็นปัจจัยหลักในการปฏิรูปการศึกษา จนสามารถสร้างคุณภาพ ขจัดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของชาติได้

๘. ส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำ ความเป็นครู และสมรรถนะที่จำเป็นในการสร้างคุณภาพการศึกษาได้

๙. เร่งรัดการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ และผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้วยการจัดให้มีผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ทำหน้าที่วางแผนบริหารจัดการด้านการศึกษาพิเศษที่มีประสิทธิภาพ ทั้งขับเคลื่อนให้มีการจัดการศึกษาเรียนรวมในชั้นเรียน และมีการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านนี้ ตลอดจนมีทีมสหวิชาชีพ เพื่อช่วยเหลือ

๑๐. จัดการบริหารงานตลอดจนการสนับสนุนการศึกษาในลักษณะรูปแบบพิเศษที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นห่างไกล และท้องถิ่นที่มีภูมิสังคมจำเพาะและภาษาเฉพาะถิ่น

๑๑. จัดโครงสร้างและการบริหารงานกระทรวงศึกษาธิการ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

๑๒. จัดการปรับแก้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีสิทธิในการจัดการศึกษาได้ตามความพร้อม สามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาทุกสังกัดได้ตามความจำเป็น เหมาะสม แต่ไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการของต้นสังกัดอื่นที่ได้จัดสรรงบประมาณแล้ว รวมถึงจัดการด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีเพียงพอ ที่จะรับภาระหน้าที่ด้านการศึกษาทั้งในบทบาทการศึกษาตลอดชีวิต และการดูแลเด็กปฐมวัย

๑๓. สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อให้การอาชีวศึกษาสามารถรองรับความก้าวหน้าในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถผลิตกำลังแรงงานที่มีทักษะความเชี่ยวชาญสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะในเชิงปฏิบัติแก่ครูและนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมโดยมุ่งใช้มาตรฐานสมรรถนะเป็นตัวตั้ง เน้นการฝึกปฏิบัติและทักษะพื้นฐานของการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการปฏิบัติ ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการพิจารณามาตรการสร้างแรงจูงใจในการสร้างความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาโดยอาจใช้มาตรการสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้มากขึ้น เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความร่วมมือให้ไปสู่การดำเนินการในทางปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อสังคม

๑. ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และปัจเจกชน สร้างความตระหนักให้เห็นความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาของชาติ และสร้างบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนในการดูแลอบรมเด็กและเยาวชน

๒. ทุกภาคส่วนของสังคมสร้างเสริมเจตคติและค่านิยมที่ดีในสังคม ได้แก่ การให้ความสำคัญกับคุณภาพที่แท้จริงของการศึกษามากกว่าปริมาณบัตรและการรับรอง การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในส่วนต่างๆ แทนที่การยกให้เป็นหน้าที่ของรัฐทั้งหมด การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตน การมีจิตสาธารณะ ไม่ดูดาย และช่วยเหลือเมื่อสามารถช่วยได้

๓. สังคมตระหนักถึงความจำเป็นต้องสร้างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติในทุกภาคส่วนของสังคมและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม และพลังร่วมกันในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

๔. ทุกภาคส่วนของสังคมเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาในลักษณะและรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดี และเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

๕. ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมสร้างการรวมตัวกันในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อร่วมพัฒนาการศึกษา

๖. สังคมต้องมีความเข้าใจถึงความสลับซับซ้อนของปัญหาการศึกษา และสภาพที่การปฏิรูปในหลายด้านต้องอาศัยเวลา และความละมุนละม่อมในการแก้ไข รวมทั้งความกล้าหาญอดทนในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะต่อสื่อมวลชน

๑. สื่อมวลชนทุกส่วนสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบในการมีบทบาททางการศึกษาของชาติ
๒. สื่อมวลชนทุกส่วนใช้การเสนอของสื่อให้มีผลในการเพิ่มความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และสติปัญญาให้สังคม พร้อมกับดูแลไม่ให้เกิดผลทางลบต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ
๓. สื่อมวลชนด้านการศึกษาทุกแขนงช่วยกันนำเสนอข้อมูลวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จำเป็นต่อรัฐและเข้าใจ รวมถึงการสร้างเจตคติที่เหมาะสมต่อการปฏิรูปการศึกษาในประเด็นที่สำคัญและมีความสลับซับซ้อนเพื่อให้สังคมไทยสามารถขับเคลื่อนวาระการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญได้ด้วยการสนับสนุนจากสังคมทุกภาคส่วน อย่างเป็นอิสระ และปลอดจากผลประโยชน์และวาระทางการเมืองต่างๆ
๔. สื่อมวลชนทุกแขนงเพิ่มพื้นที่สื่อสารให้แก่กลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส หน่วยงานด้านการศึกษาที่ทำงานเพื่อผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดารให้สามารถสื่อสารถึงแหล่งทรัพยากร และนโยบายที่จำเป็นในการสนับสนุนงานเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

**สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
คณะกรรมการอิสระเพื่อการศึกษา**